

Al mig de les commemoracions al Japó de les dates fatídiques del mes d'agost de 1945 i les manifestacions en favor de la pau i contra l'ús de les armes atòmiques, s'aixeca el president Chirac amb l'anunci de reprendre proves nuclears al Pacífic del sud. Sembla que havent estat francesos els descobridors i pioners de la radioactivitat (Becquerel, els Curie i Joliot-Curie), recerques que han menat en menys de mig segle a la bomba atòmica, el govern francès s'atribueix el dret a "perfeccionar" el seu armament.

D'altra banda, Chirac vol demostrar, com va fer Truman 50 anys enrere amb la seua monstruosa ordre de llançar la bomba atòmica, que és prou *macho* per desafiar l'opinió pública, que tant a casa seua com als països del Pacífic s'oposa als assaigs nuclears. Aquesta decisió de Chirac no representa sinó la continuació de la política de *grandeur* que va emmarcar l'època de De Gaulle, amb la seua obsessió de crear una *force de frappe* atòmica per atènyer la independència de l'OTAN i de la "tutela" dels "anglosaxons" (els epítets usats per De Gaulle). L'*atomic umbrella* dels nord-americans havia estat el major element dissuasiu durant la guerra freda davant de la superioritat aclapadora en armes i personal de la Unió Soviètica i els seus aliats. Aquest element dissuasiu va anar seguit per un de més poderós de defensa antimíssils: la *star war* o "guerra de les galàxies" impulsada per Reagan, que va representar un paper tan decisiu en l'enderrocament de la Unió Soviètica.

Els americans van construir la bomba atòmica no tan sols amb l'objectiu d'escurçar la guerra amb el Japó, sinó que preveien que el pròxim adversari seria la Unió Soviètica i que la bomba serviria com a element dissuasiu contra la seua imminent expansió al continent europeu. Em demano si la decisió de Chirac de reprendre els assaigs nuclears no seria adreçada com un contrapès a la major influència política i la superioritat econòmica, demogràfica i militar (convencional) d'Alemanya. Existeix per altra banda, la possibilitat, considerant el fet que la constitució alemanya prohibeix la manufactura, possessió i ús d'armes atòmiques, que la política nuclear de Chirac, posada en evidència per l'anunciada represa dels assaigs al sud del Pacífic, tinga el consens del govern de Bonn, amb l'objectiu que França siga el gendarme nuclear de la Unió Europea.

Amb l'acabament de la guerra freda per la dissolució de la Unió Soviètica, s'ha relaxat considerablement la tensió derivada de la rivalitat de les dues grans potències militars. Totes dues parts han fet gests inequívocs

d'entesa amb el respectiu desmantellament d'una porció de l'armament atòmic acumulat en tan gran quantitat; fins i tot s'ha arribat a l'acord conjunt de no apuntar-se mútuament amb els míssils —encara que podrien tornar a fer-ho d'aquí a poc de temps.

Amb la política del president Chirac de represa de proves nuclears es renova la qüestió de l'equilibri del terror; França i Europa no són en l'actualitat amenaçades per la Unió Soviètica com anys enrere. De ben poc valdria a França "modernitzar" el seu arsenal atòmic perquè si s'esdevingués la impensable —però no impossible— Tercera Guerra Mundial, l'*all about War*, la seua duració seria de pocs minuts; no tindria temps la *force de frappe* de desplegar els seus míssils, ni de demanar ajut als seus aliats, els "anglosaxons", perquè acudiren als camps d'Europa a defensar-la de nou.

De la mateixa manera que l'home es preocupa per la seua mort, també ho ha fet a través de la història per la noció de la fi del món. Sabem avui que el foc del *Big Bang* fou el bressol de la creació i el foc figura en certes mitologies com l'acabament del món. La mateixa existència pressuposa la seua desaparició, com exclamava Faust: "tot el que sorgeix, esfondrar-se es mereix". Un acabament que s'identificava durant l'edat mitjana amb la segona vinguda de Crist, l'adveniment del mil·lenari, la instauració del regne de Déu a la terra; un esdeveniment que es vaticinava que tindria lloc a l'any 1000; malgrat tot, va arribar aquell any i no passà res. Més tard, al renaixement, hom veia en els eclipsis de sol i en l'aparició de cometes, els auguris de la proximitat de la fi del món i aquest va continuant rodolant com sempre...

Durant els anys 80 en plena "guerra freda" entre els EUA i la Unió Soviètica, arran d'uns càlculs realitzats per grups de físics i biòlegs en centres dels EUA, es va introduir un nou concepte del resultat d'una guerra nuclear total (*all Out War*). Segons aquests estudis duts a terme per simulació amb computadores, es produiria una enorme conflagració causada per una profusió de cometes de confecció humana i un eclipsi de Sol molt prolongat i destructiu, una mena d'apocalipsi físic, el mil·lenari nuclear. La visió en què sant Joan l'Evangelista, a Patmos, descrigué, amb un teixit críptic i fabulós, l'epíleg bíblic, l'apocalipsi màgic, conclou amb un judici final "on seran jutjats els éssers humans d'acord amb les seues obres".

Se salven els justos i es condemnen els pecadors *in aeterno*, "llançats al llac de foc". El que distingeix l'apocalipsi físic de l'apo-

calípsi bíblic és l'absència de dimensió ètica; en els efectes de l'apocalipsi físic, l'hivern nuclear, no es discrimina entre justos i pecadors. L'apocalipsi bíblic, per molt esparverant que siga, en distingir entre "bons i dolents" sempre deixa un marge d'esperança de "salvació". L'apocalipsi nuclear esdevindria instantàniament, com els previs "assaigs" de Hiroshima i Nagasaki... La impressió que produeix aquest espectre d'anorreament es pot exemplificar amb la notícia d'uns xiquets d'escola primària als EUA que, quan el mestre els va informar pels anys 80 de la possibilitat i l'abast de destrucció d'una guerra nuclear; en arribar a casa van demanar als seus pares: "si sabíeu això, per què ens vàreu portar al món?"

En aquest context, Einstein va declarar que no sabia quines i quantes armes s'emprarien en la Tercera Guerra Mundial, però sí en la següent: "els arcs i les fletxes"... Això si és que quedava algú per contar-ho...

Treballs d'un equip encapçalat per l'astrò-

Dalt, missil Polaris. Baix, l'explosió de la primera bomba d'hidrogen a l'illa Bikini l'any 1952. "Chirac vol demostrar que és prou macho com per desafiar l'opinió pública, que tant als països del Pacífic com a casa seva s'oposa als assaigs nuclears".

nom Carl Sagan, l'any 1983, van determinar per extrapolació de diverses dades quins podrien ser els efectes cataclísmics de la guerra nuclear. Entre aquestes dades figuraven els informes dels atacs aeris durant la Segona Guerra Mundial a ciutats alemanyes que provocaren enormes tempestes de foc, la determinació de l'efecte de les dues bombes atòmiques llançades al Japó, i en particular, les dades de l'explosió del volcà Tambora a Indonèsia al segle passat. Aquesta explosió va provocar un enterboliment de l'atmosfera tan gran que causà els anomenats "anys sense estiu" (1816) a l'hemisferi nord, amb nevades a Londres durant el mes de juny i enomes pèrdues en producció agrícola. D'acord amb aquests estudis, una guerra nuclear total equivaldria a l'efecte d'un gran nombre de volcans llençant a l'atmosfera milions de tones de fum, sutge i pols radioactiva que cobririen tot el planeta i que eclipsarien durant mesos quasi tota la llum solar. Es produiria com a conseqüència un profund i brusc refredament del planeta, l'"hivern nuclear", que junt amb l'efecte persistent de les cendres radioactives podria destruir la vida al planeta. Succediria un escenari que supera tota imaginació, que converteix els turments de l'"infern" del Dant, o de sant Joan amb les seues críptiques profecies en un joc de nens; una gran hecatombe terminal de tan gran abast que induí a exclamar a l'historiador Eli Wiesel: és com si tota la humanitat es tornés jueva i s'hagués d'eliminar amb un holocaust nuclear, la "solució final", a l'estil nazi. No debades un periòdic de Boston va qualificar la destrucció de Hiroshima d'"Auschwitz americà"...

Els entesos ens asseguren que l'espectre de Hiroshima i Nagasaki ha servit a prevenir que la guerra freda s'"escalés" i evitar així, un conflicte atòmic entre les dues super-potències, quan no varen mancar ocasions en què la humanitat estava a la vora de l'abís... Aquestes ànimes no compten amb la possibilitat d'accidents per errors de computadores, per l'acostament d'un meteorit que potser considerat un míssil enemic i tampoc no pensen en l'exacerbació de la tensió entre les dues superpotències, que pot arribar a la follia de la mútua i assegurada anihilació (MAD, *mutual assured destruction*). Manca, crec jo, un canvi molt ample i pregon en l'antropologia social, un moviment popular arreu el món, superior en abast i propòsit a la Revolució Francesa que va instaurar els drets de l'home davant la tirania del suposat dret civil de la monarquia; caldria fer una revolució antinuclear per a esfondrar el dret omnipotent de l'estat a disposar de l'existència de l'espècie humana. Un fenomen derivat d'una mutació de l'esperit humà, un canvi en la consciència de les masses, a tall del somni i la utopia descrits per Jonathan Achell al seu llibre *The fate of the Earth* quan espera

que la societat s'adoni de l'horrible abisme a què s'adreça i pugui reaccionar heroicament rebutjant i vomitant la follia i el malson nuclear.

Quins recursos, quina solució és podria proposar per a evitar l'hecatombe?... Pregat? Però també pregaven els jueus als camps de concentració... Es compliran els predicats de Nietzsche, l'anihilació del món per l'allau tecnològica, la mort de Déu, l'etern retorn? La víctima màxima de l'holocaust nuclear seria l'eliminació de tota esperança de transcendència, el buit absolut... Quant al retorn etern, si sortís el Sol després de la gran nit nuclear i sobrevisqués algun microorganisme, molsa o cuc, es prodria repetir el procés de l'evolució biològica amb el mateix resultat final?

Si en altre context, la Terra morta i freda fos explorada en el futur per astroarqueòlegs d'altres mons traurien la conclusió que hi havia una humanitat amb una civilització resplendent i que un poble escollit, Israel, va concebre la idea de l'esperit i del déu únic d'amor infinit, i que fills del mateix poble, arrencant el secret del foc dels cels, varen conduir a la invenció de ginyes infernals que portaren l'extinció de la vida al planeta...

La vaporització instantània de centenars de milers d'éssers humans per les explosions atòmiques al Japó fou una horrosa massacre, un fet execrable; una equació que ja fou formulada per sant Agustí quan declarà que el no-res, el mal, el dimoni, anaven aparellats. Des de l'anihilació de dues ciutats pel foc de la ira provinent de Iavhè, a Sodoma i Gomorra, tot salvant la distància i la diferència radical de motius, no s'havia atomitzat en un mil·lisegon dues ciutats amb tan gran quantitat de víctimes. La tecnologia supera la taumatúrgia. En una visió estretament racionalista, els holocausts, tant els de la Segona Guerra Mundial, com els atòmics passats i els no impossibles del demà, constitueixen el paradigma de la

Dalt, ús tàctic de la bomba A. Baix, bomba d'hidrògen. "Caldria fer una revolució antinuclear per a esfondrar el dre: omnipotent de l'estat a disposar de l'existència de l'espècie humana. Un canvi en la consciència de les masses".

inaniat, la més planera demostració de l'absurd de tota l'existència. Ha estat el Caïm que perviu dins de la natura humana qui va conduir a cometre aquestes monstruositats i va encetar l'era del terror nuclear. Que es pot fer davant d'aquesta espasa damocliana atòmica que penja damunt de la humanitat? Jo crec que tota esperança de prevenció de l'holocaust nuclear no ha de ser circumscrita a l'eliminació total de les armes atòmiques, sinó a arribar a la tasca crucial de "desinventar l'àtom", és a dir, desarrelar tots els elements que condueixen a la desintegració artificial del nucli atòmic. A aquest respecte voldria citar uns paràgrafs de la meua obra *Un nou Gènesi* (Barcelona, 1982): "Les superpotències han batejat l'energia nuclear amb el bell nom 'd'àtoms per a la pau' un eufemisme i tapall que tracta de justificar l'enorme desenvolupament tècnic per a fins bèl·lics que es varen fer abans de la utilització 'pacífica' de l'energia nuclear. Cal tenir en compte que llibertat i àtom són absolutament incompatibles ... la tecnologia d'avui i el control de l'energia atòmica afavoreixen el centralisme per la creació de gegantins complexos militars-industrials, amb què s'ordeix el major grau de menyspreu de l'individu en el nom de sempre, de 'sacrosants' interessos més o menys imperials i patriòtics que conspiren cap a la darrera i definitiva humiliació de l'home"

Davant l'amenaça de l'Apocalipsi nuclear, una última esperança, però. L'expectació d'un -quasi m'agradaria insinuar- miracle. Com? Confiar en la racionalitat de l'home, que pot fer un canvi radical davant dels mals auguris que ens amenacen i ésser una excepció així del fat indefugible d'extinció comú a totes les espècies, com s'ha observat durant l'evolució. Un portent que, per raons fermes, subtils i inescrutables, faça que, com va passar amb el mil·lenari, mai no arribi a perpetrar-se el mil·lenari nuclear.

Alfred Giner Sorolla

